

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по-
неділях і святках.

БУКОВИНА

Редакція і адмі-
ністрація в Чер-
нівцях ул. Пе-
тровича ч. 2.

Передплата
10 ар.

Федькович яко політик і педагог.

В „Руслані“ читаємо статтю під наведеним заголовком. Тому, що ми находимо в ній погляди нашого поета і з нашого краю Буковини, то уважаємо потрібним подати її для буковинських Русинів.

Межи рукописами, що задержали ся в мене ще з часів, коли Громада народівців львівських поручила мені редакцію „Правди“ в (1869—1871 роках), подибав я недавно кілька рукописів пок. Федьковича. Писані в німецькій мові, дотикають они положення буковинських Русинів під кінець шістьдесять років іменно на поли шкільнім. Знаючи, що зміст сих рукописів доси не опублікований, подаю їх в руській перекладі, а оригінали німецькі намірив я зложити в архіві Наукового товариства ім. Шевченка.

Перше письмо є змісту політичного. Федькович хотів его умістити в якій-то німецькій газеті, імовірно буковинській. З сего, що оригінальна допись дісталась в кінці мені, заключаю, що редакція незвісної мені газети (може „Czernowitzer Zeitung“) дописи Федьковича не приняла, а Федькович переслав її мені на те, щоби Галичани знали, як він задивляв ся на руську справу. Письмо починає ся просьбою до незвісної редакції і гласить:

„Хвальна Редакцие!“

„Будьте так ввічливі, помістити в вашім ціннім дневнику сю мною споруджену статтю, за котрої правдивість і основність

ручу. Рівночасно звертаю увагу хв. Редакції на брошуру: „Пятнадцятьмільонової історією забутий нарід“ — петиція до французького сенату Казимира Делямарр-ого, з котрої я дещо виняв для моєї розвідки, а котру то брошуру вам дуже поручаю. Притім прошу я хвальну редакцію о зворот рукописи, наколи би она не удостоїла ся уміщення. Сторонець-Пугілля, 11. падолиста, 1869. Федькович, повітовий інспектор шкільний“.

Сама розвідка надписана:

„Шоб не було запізно! Голос з посеред руського народу“, а вірний переклад розвідки такий:

„Зведено бій під Полтавою (1708), Москалі здобули Русь, їх цар, Петро, присвоє собі імя побідженого народу, бере титул царя Руси і укладає собі таку програму політичну: З Москви над Дніпро, з Дніпра над Вислу, з Висли під Карпати, звідси на Дунай, з Дунаю над Босфор. Чи заперечить хто, що він став невірним сій програмі, — програмі загарбання всіх Славян?“

„Але як? З одного боку московська дика орда, з другого численне, на той час на досить високім степені культури стояче Славянство... Тількож підприємчивим царям про се не банно. Вже в 13 віці накиннули они своїм ордам християнство і церковно-славянську мову, з котрої з'абсорбувавши тодішню руську письменність, повстала теперішня московська мова, а котру за для незнання історії Славян Заходом і через безсоромне фальшоване історії Москалями, ще і нині називають руською (russische Sprache). Я буду її називати завсїг-

ди по імени, московскою, так само як імя Русь належить ся лише полудневій Росії, а назва Русин лише нинішнім Русинам.“

„Якже-ж стоїть діло нині, в 19 віці, з руською літературою? Не дуже лучше, а може ще подекуди гірше. Бо хотя в послїдних часах з посеред народу і для народу виступили деякі письменники, то московське правительство переслїдувало і переслїдує їх в нечуваний спосіб, і руська література находить ся ще заєдно, як в 13 віці, в руках духовенства і в комнатних учених, котрі як колись так і тепер, не знаючи народного язика і історії своєї, а силкуючись поправити свою долю, іменно в Австрії, пишуть в жаргоні руських черців з 13 віка с. е. в церковно-славянській мові, не дбаючи про народ і про его суд над своєю писанною.“

„А Петербург? Петербург кличе: bravo! Тиче всім, а іменно австрійському правительству, дулю під ніс і підпомагає всіх будьто руських письменників всякими способами: посадами, достоїнствами, ордерями, грїшми і обїтницями. Та і чого би не мав підпомагати? Від чернечо-руської мови 13. віка, якою ще і нині пишуть мнї руські письменники Галичини і Буковини, до московщини один лише дрібненький крок, а наше правительство є досить чемне (charmant), щоби сему не противити ся та щоби пильненько мостити дорогу „панам з півночі“ аж під самі Карпати, а відтак дальше і дальше. Чому би не мостити дороги? Москаль буває приязний і кождому запоручає своє — благоволеніє.“

„А чого ти тикаєш ніс в сю справу? — питає дехто. Справді, по що тикати?

13) Як чоловік зійшов на пана.

Оповідане

ВЯЧЕСЛАВА БУДЗИНОВСКОГО.

(Дальше.)

— Полька?... Що з того що Полька!... От, деякі Русини попривозили собі жінки аж з Відня, а національна справа нічого на тім не потерпіла. Хоч Німки, а чешуть тепер по руски так, що і не одну Русинку завестидають.

І она може научити ся. Йї деще буде як швабці... І научить ся. Дім мій буде проте руський. А що она може польська патріотка? — Е! — Де нині давний той патріотизм польський! Котра Полька бере собі его нині до серця? Що яка сотна, або тисячна з них ходить до костела на службу за ролегіш? Ну — чому не мала би йти? На таких службах можна бачити як раз лиш ті панни польські, котрі бачимо стало на всіх фестивах і „пляцмузиках.“ Як на фестивах, так і на тих патріотичних „шоках“ збирають ся молоді і многонадійні „академики“ можна знайти партію. Який то патріотизм?! З тих почитателів революціоністів польських, роблять ся урядники — сервілісти, що конвісують патріотичні письма. Нема

також страху, щоби її польський патріотизм, если она лиш фактично ним закажена, — запаскудив мені дїм. А що не буде руська література... се тим лїпше для мене. Гарно виглядав би мій дїм, если би ми обое, я і жінка, сидїли цілими днями в атраменті! Щоби она мала спиняти мене в моїй народній роботі, того я найменше бою ся. Она ще молоденька, не мала часу пересягнути тим, що наші старі філістри-колтуни називають практичноістю і статочністю. Єї мозок ще не закаменїв так, щоби его не чїнала ся вже жадна наука. Се буде вже моя річ підучити її так, щоби она мене розумїла і сама переняла ся тими самими думками, що й я. Не такий чорт страшний, як его малюють.

Коли такими логічними аргументами збив всі сумніви і зацїтївав совість, успокоїв ся цілком і забрав ся з усіх сил своїх докінчувати свое діло — плід кільколітньої праці.

Кілька аркушів надрукував був уже навіть, лиш через іспити не міг довести до кінця. Він хотїв, щоби праця як найскорше вийшла з друку, бо думав заїмпонувати нею своїй новій любці.

— Щоби знала, що має діло не зким небудь; що він щось більше, як пересїчний чоловік.

— Побачимо, чи тогди Рудецкий буде міг міряти ся зі мною.

В четвер пішов на виставу. Салька, єї родичі, Петро і невідступний Рудецкий сидїли

уже в комплеті під реставрацією, при циганській музиці. Коло Сальки не було вже місця, бо сидїв коло неї „безвусий“ Рудецкий. Стефан мусїв усїсти коло „старої.“ Дуже тим не згриз ся, бо інтерес нераз вимагав, щоби і чортови дати огарок — і маму дївчини треба не раз забавляти — ad captandam benevolentiam. Впрочім дістав відшкодоване, бо як лиш Стефан усїв, урвала ся розмова між Салькою а Рудецким.

...Она волїла говорити з Стефаном, хочби й через стїл. Рудецкого аж підносило. І підніс ся. — Всї піднесли ся, бо надїйшло нове численне товариство, знакомі паньства Добринських, родичів Сальки. Товариство збільшило ся, тож треба було перенести ся до більшого стола. При тім переселеню народів Стефан маневрував так — а і Салька виявила не аби який сприт — що коли знов усадили ся, Стефан сидїв коло Сальки. Рудецкий мусїв вдоволяти ся товариством мамі. Лице его дуже споважніло. Цїлий час удїляв мамі якїсь спостереження, уваги і інформації. Мусїло се відносити ся до Стефана, бо при тім все спозирав на него — немож сказати, що дуже приязним оком.

*

— Той Рудецкий пускає на тебе якїсь пльотки, остерігає стару — розповідав Петро Стефанови.

— Риє під мною... Хай риє здоров, я не

